Bezpečnostní strategie, bezpečnostní systém České republiky, praktické zkušenosti s jeho fungováním a institucionální zajištění kybernetické bezpečnosti v České republice

Ing. Dušan Navrátil

Bezpečnostní strategie České republiky 2023

Klíčová sdělení Bezpečnostní strategie 2023:

- **Česko není v bezpečí. Zdrojem ohrožení je zejména změněné mezinárodní prostředí.**
- **Válka Ruska proti Ukrajině definitivně ukončila období míru, stability a spolupráce, jemuž se Evropa těšila po konci studené války.**
- **Rusko záměrně působí proti politické, ekonomické a společenské stabilitě v Česku. Je zásadní hrozbou pro naši bezpečnost.**
- **Čína zpochybňuje mezinárodní řád. To přináší negativní důsledky i pro euroatlantickou bezpečnost.**
- **Rusko a Čínu spojuje zájem oslabit vliv a jednotu demokratických zemí.**
- **Toto systémové soupeření je dlouhodobého charakteru.**
- **Česko musí být schopné odolávat nepřátelskému působení v kybernetické, informační, ekonomické a zpravodajské oblasti.**

Bezpečnostní strategie České republiky 2023

Klíčová sdělení Bezpečnostní strategie 2023:

- **Česko musí být dobře připraveno i na krajní možnost, že se stane součástí ozbrojeného konfliktu.**
- **Bezpečnost Evropy je spojena s bezpečností a stabilitou v sousedství Evropy.**
- **Členství v NATO a EU má pro Česko zásadní význam. Ohrožení spojence je ohrožením i pro Česko.**
- **Občan není jen konzumentem, ale také spolutvůrcem bezpečnosti. Je klíčovým úkolem vlády ho na tuto roli připravit.**
- **Pouze celovládní a celospolečenský přístup k bezpečnosti může obstát vůči komplexní povaze současných hrozeb.**
- **Česko ve spolupráci se spojenci svou bezpečnost zajistí. Musí však do své bezpečnosti všestranně investovat.**

Kybernetickou bezpečnost je nutno chápat v souvislostech.

Kybernetické hrozby jsou součástí hybridních hrozeb. Obrana proti hrozbám (zjednodušeně útokům vedeným kombinací různých metod), které mohou být konvenční i nekonvenční.

Konkrétní příklad:

Ruský útok na Ukrajinu v roce 2022.

Konvenční (kinetický útok byl doprovázen množstvím nekonvenčních útoků:

. DDoS útoky na celém území Ukrajiny již od rána 23. února 2022 (den před útokem)

. destruktivní kybernetické útoky – malwary wiper a boot sector altering – cílem útoku ukrajinští poskytovatelé služeb, kritická infrastruktura a vládní organizace (pouze území Ukrajiny na rozdíl od války 2014) – největší útoky mezi 22. a 24. únorem a poté 6 týdnů

Pozn. Nejsofistikovanější malware Infustroyer zaměřující se systémy Windows, Linux a Solaris, zaměřoval se na provozní technologie používané k monitorování energetické sítě.

. ničivé útoky na modemy satelitního systému Viasat – v okamžiku zahájení kinetického útoku – způsobil zásadní problémy v komunikaci – vedlejší účinek bylo narušení provozu 5800 větrných turbín v Německu

Pozn. Mnoho kybernetických útoků bylo koordinováno s konvenčními útoky.

Další nekonvenční útoky:

. Kybernetická špionáž – zintenzivnění činnosti – cíle kromě Ukrajiny především Polsko, USA, Pobaltské země, Skandinávie, Turecko, MZV zemí NATO

. Haktivismus – na obou stranách – připojily se i kyberzločinecké organizace

. Dezinformace a informační válka – cíle ukrajinský lid, ruský lid, Západ a Třetí svět

Pozn. Šíření ruské propagandy se zvýšilo po zahájení války na Ukrajině o 216% a v USA o 82%.

Adekvátní obrana musí být schopna koordinované detekce, analýzy, reakce a musí koordinovat napříč jednotlivé části bezpečnostního systému!!!

Daná kombinace hrozeb málokdy spadá pouze do gesce jedné instituce, účinná reakce skoro pokaždé vyžaduje mezirezortní koordinaci, mnohdy koordinaci širší napříč celou státní správou, popř. celou veřejnou správou, popř. celou společností, popř. i koordinaci mezi státy.

Obecné problémy bezpečnostních systémů státu

Funkčnost nebo nefunkčnost mezirezortní, nebo i širší koordinace je většinou odrazem celého bezpečnostního systému.

Základní problémy:

. otázka rozdělení gescí mezi jednotlivé instituce

. otázky (ne)stanovení hlavní koordinační role různých institucí za bezpečnostní politiky

. rivalita mezi jednotlivými částmi systému

. otázka duplicity či absence gescí za jednotlivé určitou oblast

. otázka formálních gescí versus reálné vykonávání dané gesce

. koordinace zpravodajských služeb

. stanovení priorit a úkolů zpravodajským službám

. kontrola zpravodajských služeb

Jak funguje bezpečnostní systém v České republice?

Jaké má nedostatky?

Jak je Česká republika schopna čelit novým hrozbám?

Jak je zajištěna kybernetická bezpečnost v ČR?

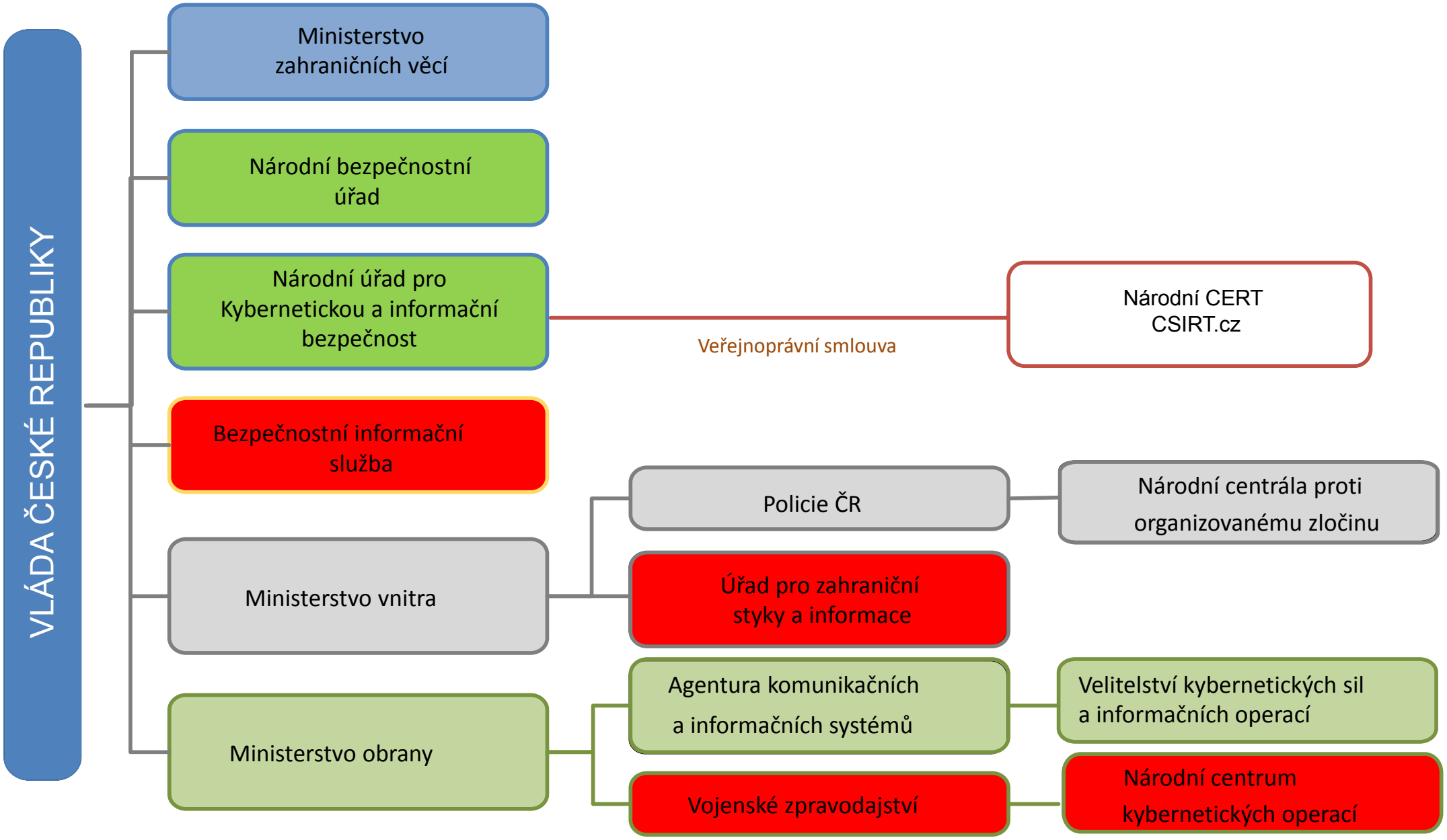
VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY
Ministerstvo zahraničních věcí
Národní bezpečnostní úřad
Národní úřad pro Kybernetickou a informační bezpečnost
Veřejnoprávní smlouva
Národní CERT CSIRT.cz
Bezpečnostní informační služba
Ministerstvo vnitra
Policie ČR
Národní centrála proti organizovanému zločinu
Úřad pro zahraniční styky a informace
Ministerstvo obrany
Agentura komunikačních a informačních systémů
Velitelství kybernetických sil a informačních operací
Vojenské zpravodajství
Národní centrum kybernetických operací

Ministerstvo zahraničních věcí

Věnuje se primárně zprostředkování informací se zahraničí a komunikaci s ním.

Je gestorem Bezpečnostní strategie České republiky (poněkud nesystémové řešení)

Není koordinátorem bezpečnostní politiky

Kybernetické útoky na sítě ministerstva ze strany Ruska a Číny

Národní bezpečnostní úřad

Zodpovídá za ochranu utajovaných informací
(vznikl v roce 1998)

Činnost:

. provádění bezpečnostních prověrek pro osoby a firmy dle standardů NATO.
. vydává certifikáty pro přístup k utajovaným informacím NATO a EU
. administrativní bezpečnost
. fyzická bezpečnost
. vede registr dokumentů NATO
. garant národní šifry *(přešlo na NÚKIB v roce 2017*)
. tempest *(přešlo na NÚKIB v roce 2017)*
. certifikace informačních systémů obsahujících utajované informace *(přešlo na NUKIB v roce 2017)*
. kybernetická bezpečnost *(od roku 2011 do roku 2017 – NÚKIB)*

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost

Zabývá se kybernetickou bezpečností a další činností
(vznikl v roce 2017 oddělením od NBÚ)

Podrobněji později

Ministerstvo vnitra

. oblast vnitřní bezpečnosti

. oblast veřejné správy

. oblast eGovermentu - přechází do DIA (Digitální a informační agentura)

Složky v podřízenosti:

. Policie ČR (zabývá se kromě jiného i kybernetickou kriminalitou)

. Hasičský záchranný sbor ČR

. Úřad pro zahraniční styky (ředitel přímo podřízen ministrovi)

Státní podnik zřízený ministerstvem:

NAKIT (Národní agentura pro komunikační a informační technologie s. p.)

Ministerstvo vnitra

V minulosti řešilo především hrozby terorismu a migrace, které v ČR nebyly vážné, spíše mediální a politická poptávka. Oboje bylo doprovázeno dezinformacemi, které měly původ v zahraničí. Nebyla vůle to řešit, ani koordinovat. Obecně MV má tendenci neřešit nové hrozby a nevůle převzít zodpovědnost -„odstrkávat vše od sebe“

Odpor bezpečnostní politiky – oddělení hybridních hrozeb.
Dnes vládní zmocněnec pro dezinformace – žádné kompetence – výsledek?
Příprava zákona o dezinformacích?

Ministr vnitra svolává Ústřední krizový štáb pokud řeší aktuální hrozby a rizika v oblasti vnitřní bezpečnosti. Problém s ministrem obrany.

Bezpečnostní výzkum

Ministerstvo obrany

Zabezpečuje obranu ČR

Kromě jiného:

. řídí Armádu ČR

. podílí se na návrhu obranné politiky státu

. koordinuje činnost ústředních orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně

. řídí Vojenské zpravodajství

Ministerstvo obrany

Armáda ČR

Od 1. července 2019 vzniklo Velitelství kybernetických sil a informačních operací AČR na základě definování kybernetického prostoru jako 5.operační domény summitem NATO ve Varšavě.

Hlavní úkoly:
. působení v kybernetickém prostoru a informačním prostředí
. začleňování se do vedení společných operací, které zasahují i kybernetickou doménu
. chránit vlastní síly a prostředky v kybernetickém prostoru
. podporovatstrategickou a vést operační komunikaci

Vojenské zpravodajství
Národní centrum kybernetických operaci (NCKO)- kybernetická obrana – vytvoření účinného systému obrany kybernetického prostoru, tak aby ČR byla schopna zastavit , případně odvrátit kybernetické útoky.
Další zajímavé aktivity – SIGINT (signální zpravodajství) a IMINT (obrazové zpravodajství)

Zpravodajské služby

Bezpečnostní informační služba - podřízena premiérovi
(vnitřní)
Úřad pro zahraniční styky a informace – podřízena ministru vnitra
(vnější)
Vojenské zpravodajství – podřízeno ministru obrany
(vnější a vnitřní)

HUMINT,SIGINT,OSINT,IMINT
historický vývoj
zavěšení
nemají výkonné pravomoci
spolupráce a nespolupráce
koordinace
úkolování
stanovování priorit
kontrola
efektivita
PR

Úřad vlády

Poradce pro bezpečnostní a zahraniční politiku od 1.ledna 2022

. skupina pro koordinaci zpravodajských služeb (vzniká) ? zavěšení
.odbor bezpečnostních politik- zajišťuje sekretariát BRS

Společná zpravodajská skupina Výboru pro zpravodajskou činnost BRS –zabývá se pouze terorismem

Bezpečnostní rada státu

členové:
. předseda vlády
. ministr vnitra
. ministr obrany
. ministr zahraničních věcí
. ministr dopravy
. ministr průmyslu a obchodu
. minist zdravotnictví
. ministr sociálních věcí
. ministr pro místní rozvoj
Jednání BRS se zúčastňují stálí event. nestálí hosté.

BRS zřizuje výbory:
Výbor pro koordinaci zahraniční a bezpečnostní politiky
Výbor pro zpravodajskou činnost
Výbor pro kybernetickou bezpečnost
Výbor pro vnitřní bezpečnost
Výbor pro obranné plánování
Výbor pro civilní nouzové plánování

Nedostatky bezpečnostního systému

Pozitiva

. vznik Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost *(iniciativa jednotlivců)*

. vznik Velitelství kybernetických sil a informačních operací AČR *(na základě požadavku NATO)*

. vznik Národního centra kybernetických operaci *(na základě iniciativy jednotlivců a požadavku NATO)*

. jménování bezpečnostního poradce premiéra a zřízení skupiny pro koordinaci zpravodajských služeb *(politická vůle po vypuknutí války na Ukrajině)*

Nedostatky bezpečnostního systému

Negativa

Pozn. Česko dlouho nečelilo (teprve nyní čelí) závažným krizím a bylo relativně bezpečným místem k životu. To však platilo pro konvenční hrozby. Existovaly nové nestandartní hrozby, kombinované, hybridní, ale nebyla politická vůle je řešit, byly bagatelizovány popř. popírány.

. hluboce zakořeněný rezortismus – původ v politické rovině – koaliční vlády – každá vládní stran jedno ze silových ministerstev – kooperace ovlivněna je ovlivněna politické mírou ochoty kooperovat mezi členy vlády - každý ministr odpovídá poze za svoji působnost – kolektivně v rámci vlády necítí odpovědnost za celou bezpečnostní politiku

. Úřad vlády nemá dostatečné koordinační a analytické kapacity – neposkytuje premiérovi zázemí pro řízení a koordinaci bezpečnostní politiky státu - ministerstva nemají motivaci sladit své postupy do synergie

. neschopnost provést potřebné strukturální změny v bezpečnostním systému - není příprava na nové hrozby a rizika – nedostatek strategického myšlení – pohodlnost – kdo nic nedělá a hlavně o ničem nerozhodne neudělá chybu a tím nemá problém - alibismus

Nedostatky bezpečnostního systému

. bezpečnostní politika je tvořena tichým koncenzem skupiny hlavních gestorů bezpečnosti – nebudou si zasahovat do svých oblastí působnosti – nebudou se příliš snažit o nadrezortní koordinaci – to zabraňuje sporům a konkurenci – vylučuje efektivně řešit cokoliv co přesahuje působnost – eventuelně koordinaci podřídit sám sobě

. odmítání čehokoliv nového – způsobuje to problémy nedej bože nutnost rozhodovat a převzít zodpovědnost

. řešení dezinformací?

Je nutný komplexní přístup k realizaci bezpečnostní politiky, ale nejen státu, ale celé společnosti do obrany státu. Naše bezpečnostní situace se prudce změnila – prudce zhoršila!

Kybernetická bezpečnost

Dotazy?

Diskuze.